

Ulusal Önleme Mekanizması

(Çocuklar için Sadeleştirilmiş Versiyon)

Giriş

18 yaşına
kadar hepimiz
çocuğuz ve
hepimizin
hakları
var!

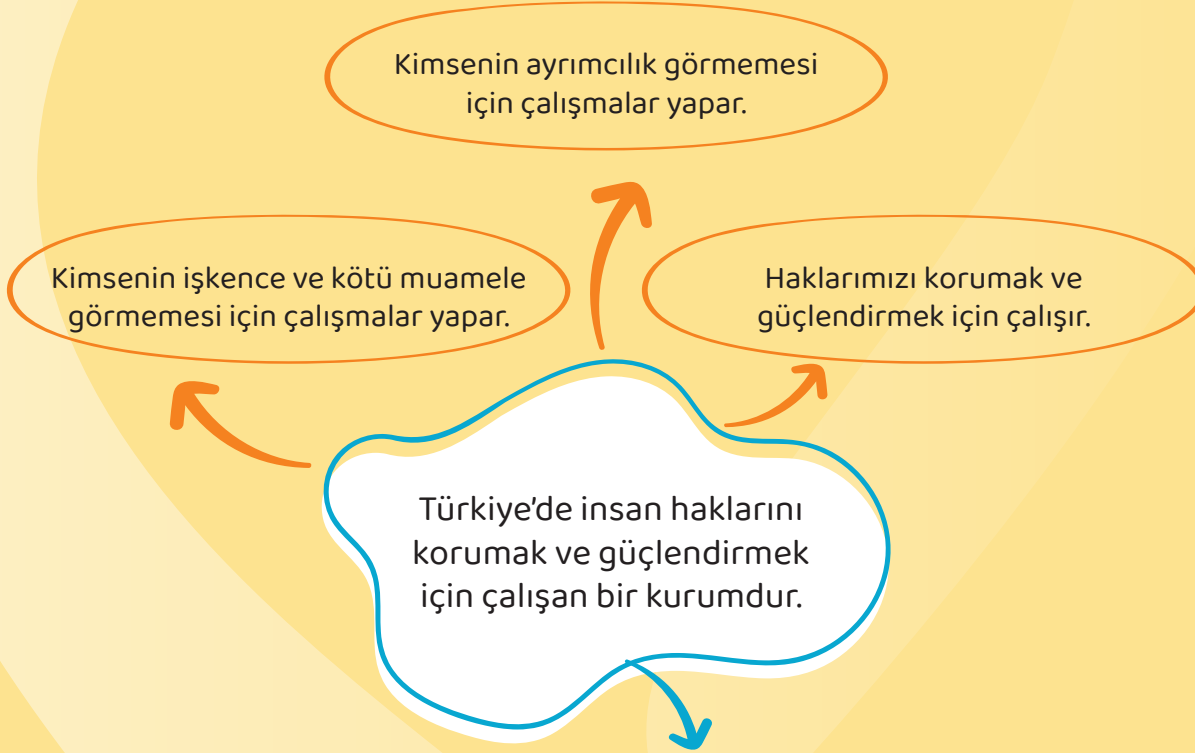
Sahip olduğumuz hakların her zaman korunması gerekir. Haklarımızın korunması ve geliştirilmesi için hem ülkemizde hem de ülkemiz dışında bazı kurumlar var.

Rehberin Amacı

Bu rehberin amacı, özellikle özgürlüğünden yoksun bırakılmış (örneğin cezaevinde olmak) veya özel bir durum nedeniyle koruma altındayken **(çocuk destek merkezi veya çocuk evinde olmak gibi)** haklarınızı koruyan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, görevleri ve herhangi bir olumsuz durum yaşadığınızda bu Kuruma nasıl başvuru yapabileceğiniz hakkında sizleri bilgilendirmek.

Gelin hep birlikte Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunu (TİHEK) tanıyalım!

TİHEK, işkence ve kötü muameleyi önlemek için yürüttüğü çalışmalarını Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) adı altında gerçekleştirir.

Bu görev ona Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme'nin bir parçası olan ve OPCAT olarak bilinen bir belge çerçevesinde verilmiştir.

OPCAT

Nedir?

OPCAT, Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol'dür.

OPCAT, cezaevi, bakım kurumu, geri gönderme merkezi gibi kapalı kurumlarda işkence, kötü muamele, aşağılayıcı davranış gibi insanların hak etmediği davranışları önlemeyi amaçlar.

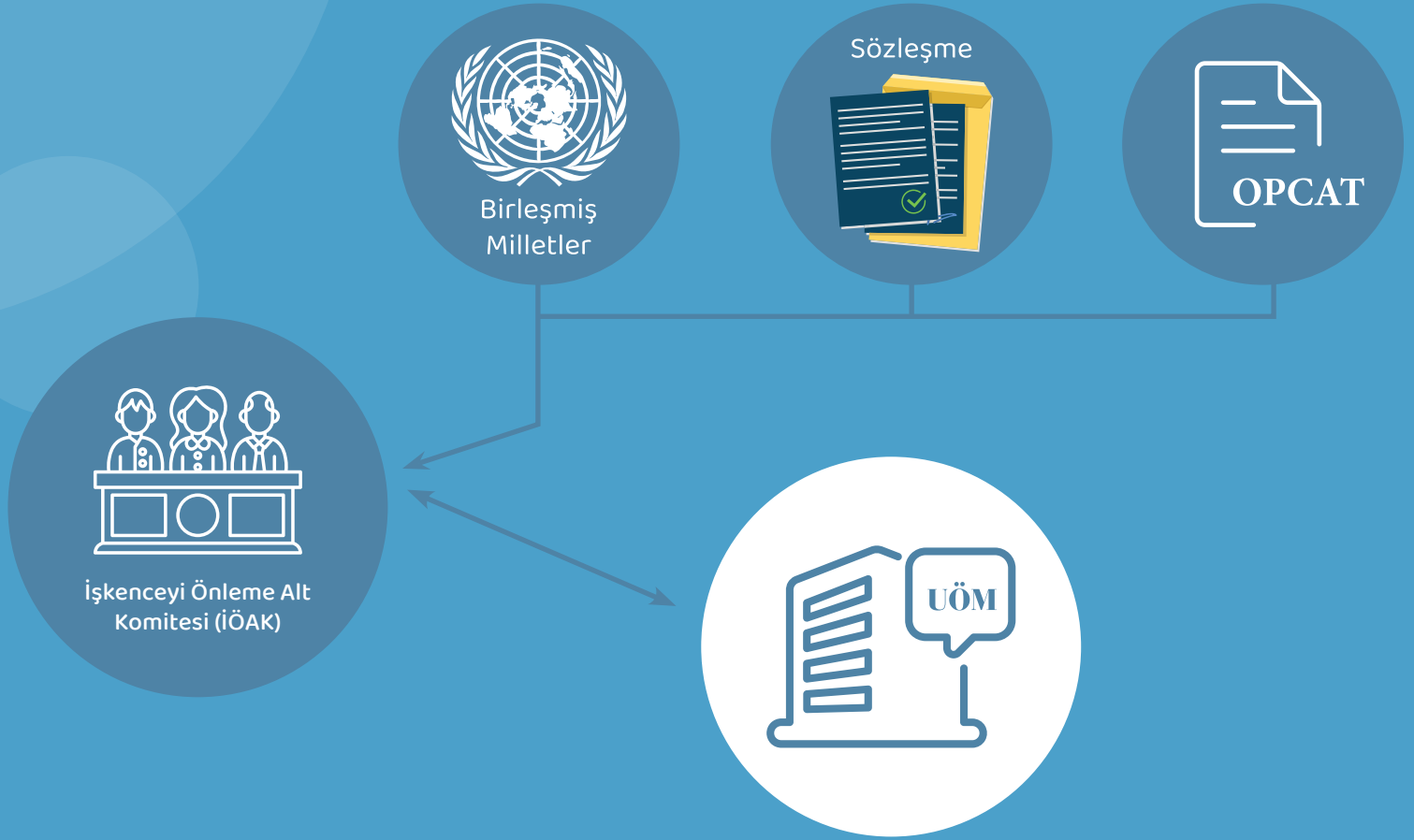
Bunu sağlamak için de bağımsız ve alanında uzman kişilerden oluşan heyetler, düzenli olarak ve daha önce haber vermeden o kurumları ziyaret ederler.

OPCAT, heyetin bu ziyaretlerde, incelemeler yapmalarını, bu kurumlarda tutulan kişilerle görüşmelerini ve oradaki koşulların düzeltilmesi için önerilerde bulunulmasını kapsar.

Özetleyecek olursak...

Birleşmiş Milletlerin işkence ve kötü muameleyi önlemek için hazırladığı bir sözleşme bulunmaktadır. OPCAT ise, bu Sözleşme'nin ek belgelerinden bir tanesidir ve kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları kurumlara düzenli ziyaretleri tanımlamaktadır.

Türkiye'de bu görevi Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) sıfatıyla Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) üstlenmiştir.

Az önce cevapsız kalan soruların cevaplarına birlikte bakalım!..

İşkence ve kötü muamele ne demektir?

Özgürlüğünden yoksun bırakma nedir?

Özgürlükten yoksun bırakma yerleri nerelerdir?

Kişilerin özgürlüklerinin kısıtlandığı yerlere "düzenli ziyaret" ne demektir ve bunları bilmek neden önemlidir?

İşkence ve Kötü Muamele Nedir?

İnsanlar başkasına zarar verecek davranışlarda bulunabilir. Bu davranışlar farklı düzeylerde olabilir, hatta **ışkence** veya **kötü muamele** düzeyine gelebilir. Peki bu kelimeler ne anlama geliyor?

Başkasına zarar veren bir davranış,

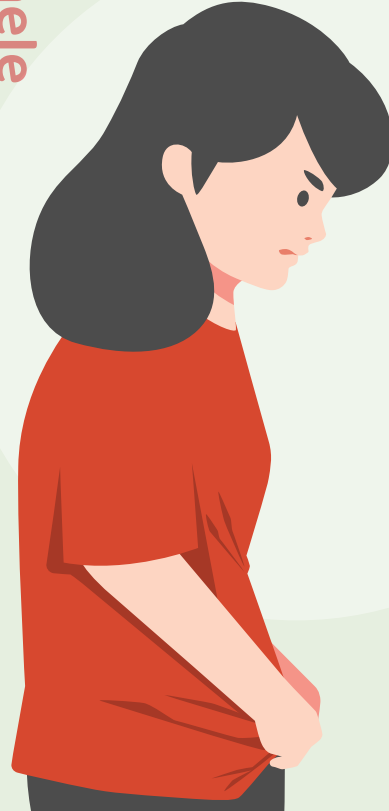
- × Bir kamu görevlisi veya kamu görevlileri tarafından kasıtlı bir şekilde uygulanıyorsa (eğer o kişiler uygulamıyorlarsa da onların bilgisi ve onayı dahilinde uygulanıyorsa),
- × Bir konuda bilgi almak veya bir şeyi itiraf ettirmek için yapılıyorsa,
- × Yapılan bir eylemden dolayı korkutmak, yıldırımak veya cezalandırmak için yapılıyorsa
- × ve bu kötü davranış kişiye fiziksel veya ruhsal acı veya derin üzüntü veriyorsa, bu kötü davranışlara **işkence** denir.

Kötü muamele ve işkence arasındaki en büyük fark işkencenin belli bir amaca yönelik olması ve kasten gerçekleştirilmesidir. Ayrıca işkence, kişiler üstünde çok daha ağır ve derin izler bırakır.

işkence

Kötü Muamele

işkence kadar ağır olmayan ama yine de bir kamu görevlisi veya kamu görevlileri tarafından uygulanan (eğer o kişiler uygulamıyorlarsa da onların bilgisi ve onayı dahilinde uygulanan) fiziksel ya da ruhsal olarak zarar verici davranışların tümüne **kötü muamele** denir.

**Özgürlükten
yoksun
bırakma
ne demektir?**

Özgürlükten yoksun bırakılmak, hakların belirli bir çerçevede sınırlandırılması ve özgürlüğünün kısıtlanması anlamına gelir.

Bir kişinin yaptığı bir eylem veya sahip olduğu bir özellikten kaynaklı olarak devlet kurumlarının emri üzerine bir yere yerleştirilmesi, orada tutulması veya hapsedilmesi demektir.

Kişiler, bu yerlerden kendi istekleriyle ayrılamazlar ve oradaki kurallara göre davranırlar.

Özgürlükten yoksun bırakma yerleri nerelerdir?

- Cezaevleri
- Gözaltındayken Beklenen Yerler
- Akıl ve Ruh Sağlığı Hastaneleri
- Yabancıların Tutuldukları Geri Gönderme Merkezleri
- Gözaltı Araçları
- Adliyelerde Bekleme Alanları
- Benzer Yerler

Özgürlükten
Yoksun
Bırakma

TIHEK

OPCAT sadece kişilerin alıkonulduğu yerlerle ilgilenmez ve sadece bu alanlara ziyaretleri tanımlamaz.

Özel ihtiyaçları olan ve hassas durumda olan kişilerin korunduğu yaşam alanlarını ziyaret etmeyi de tanımlar.

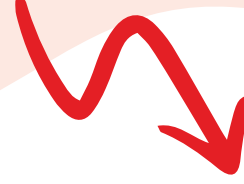
Bunlardan bazıları şunlardır:

- Engelli Bakım Evleri
- Huzurevleri ve Yaşlı Bakım Evleri
- Çocuk Evleri
- Çocuk Destek Merkezleri
- Sığınma Evleri
- Belirli Bir Süre Yaşanan Kamplar

Düzenli ziyaret, TİHEK'in özgürlüğünden yoksun bırakma (alıkoyma) ve koruma yerlerini bir plan çerçevesinde belirli tarihlerde ziyaret etmesidir.

**Düzenli
ziyaret
nedir?**

Düzenli ziyaret neden önemlidir?

Kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları (alıkonuldukları) veya özel ihtiyaçlarından dolayı kalmak zorunda oldukları yerler dışarıya "kapalıdır" ve çok fazla giden-gelen olmaz. Dolayısıyla bu yerler toplumun göremediği, farkında olmadığı ve gözetimden uzak yerler olabilir.

Düzenli ziyaretler ile temel amaç bu yerlerde kalanların dış dünya ile olan bağlarını güçlendirmek ve açık hale getirmektir. Böylelikle burada yaşayan kişilere karşı herhangi bir olumsuz davranışın önlenmesi hedeflenmektedir.

Düzenli görüşmelerde yaşanan yerin koşulları ve burada görevli kişilerin bu yerlerde yaşayan insanlara nasıl davrandıkları incelenir.

Daha detaylı ifade etmek gerekirse, bu ziyaretler kapsamında Őu konular incelenir:

- İşkence ve kötü muamele olup olmadığı
- Fiziksel koşulların uygunluğu (Örneğin, havalandırmanın uygunluğu, hijyen koşullarının yeterliliği, ısıtma sistemi olup olmadığı, yemeklerin yeterliliği veya sağlıklı olup olmadığı, herkese yetecek kadar malzemenin olup olmadığı vb.)
- Yönetim ve personelin tutumu (Örneğin herhangi bir personelin sürekli olarak bağıırıp bağıırmadığı, kötü sözler söyleyip söylemediği, aşağılayıcı lakaplar kullanıp kullanmadığı vb.)
- Őikâyet ve talep mekanizmalarına erişim (Örneğin, yönetime yazılan dilekçelerin zamanında cevaplanıp cevaplanmadığı, Őikayet ve talep yolları hakkında yeterli bilgi verilip verilmediği vb.)
- Dış dünya ile iletişim (Örneğin, ziyaret sürelerinin keyfi bir şekilde kısaltılıp kısaltılmadığı, telefon gibi iletişim araçlarına erişimin engellenip engellenmediği vb.)
- Etkinlik olanakları (Örneğin, aktivitelerin olup olmadığı/ varsa yeterli düzeyde olup olmadığı, sosyal aktivitelere katılımın keyfi bir şekilde engellenip engellenmediği, kurumun olanaklarından yararlanılıp yararlanmadığı vb.)
- Sağlık hizmetlerine erişim ve insan haklarına ilişkin diğer konular (Örneğin, kurumdaki sağlık personeline ulaşımın engellenip engellenmediği, herhangi bir sağlık ihtiyacına zamanında yanıt verilip verilmediği vb.)

Düzenli ziyaretleri kim gerçekleştirir?

Düzenli ziyaretler **TİHEK uzmanları** tarafından gerçekleştirilir.

Eğer ihtiyaç duyulursa heyete uzmanlar (doktor, psikolog vb.) dahil edilebilir. İlgili alanlarda çalışan sivil toplum örgütlerinden ve barolardan temsilcilerin de bu ziyaretlere katılımı mümkündür.

Düzenli ziyaretler nasıl gerçekleşir?

Heyet bir ziyareti öncesinde kuruma haber vererek ya da vermeksizin gerçekleştirebilir. Ayrıca daha sonraki süreçte, önceki ziyaretinde verdiği tavsiyelerin uygulanıp uygulanmadığını görmek amacıyla takip ziyareti yapabilir.

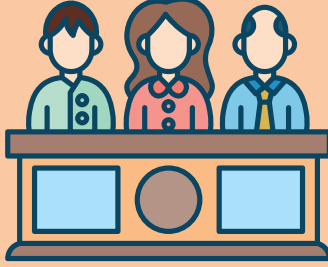
İnceleme sonucunda heyet bir değerlendirme yapar ve bu değerlendirmenin raporu yazılır. Kurumların yetkililerine önerilerde bulunulur.

Ziyaretleri gerçekleştiren heyet, bir sonraki ziyaretlerinde önerileri doğrultusunda bir değişim olup olmadığını da inceler.

Düzenli ziyaretler nasıl gerçekleşir?

1

Heyet kuruma gelir.

2

Heyet, bu yerlerde yaşayan kişilerden kendi seçtiği kişilerle ve bu yerlerin çalışanlarıyla birebir veya grup olarak görüşmeler yapar.

3

Heyet aynı zamanda bu kurum/kuruluşlardaki kişilerin kaldıkları odaları, etkinlik alanlarını ve diğer alanları gezer, inceler ve notlar alır.

Heyet, Kurum ve kişilerle ilgili dosya ve kayıtları inceler ve örneklerini alabilir.

4

Heyet yaptığı görüşmelerdeki bilgilerin gizliliğini ve bu bilgileri veren kişilerin güvenliğini sağlamak için önlemler almaktadır.

Ayrıca, Kurumun bu ziyaretlere ilişkin olarak hazırladığı raporlarda da kişilerin bilgilerine yer verilmez. Rapor kişisel verilerden arındırılarak Kurum sitesinde yayınlanmaktadır.

5

Heyet bütün görüşmeler ve incelemeleri bitirdikten sonra bu yerlerdeki yöneticilerle ilk gözlemlerini ve tespitlerini paylaşır. Heyet tarafından acil çözüme ihtiyaç duyulan konular özellikle belirtilir.

Bilinmesi Gereken Diğer Önemli Noktalar ve Başvuru Süreci

Ulusal Önleme Mekanizması olarak TİHEK'in asıl görevi kişilere yönelik işkence veya kötü muamele daha meydana gelmeden önce önlemektir.

Ancak işkence veya kötü muamele önlenemezse ve kapalı kurumda kalan kişi, haklarının ihlal edildiğini düşünürse TİHEK'e başvuruda bulunabilir.

Kurum, özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altına alınmış kişilerin başvurularını kabul eder, inceler, karara bağlar ve sonuçlarını takip eder.

İşkence ve kötü muameleye maruz kaldığını düşünen biri ne yapabilir?

O zaman TİHEK'e başvuru yapabilirsiniz!

Özgürlüğünüzün kısıtlandığı veya koruma altında olduğunuz bir kurumda mı kalıyorsunuz?

Kaldığınız yerin şartları kötü mü veya personel tarafından veya personelin bilgisi ve onayı dahilinde işkence veya kötü muameleye maruz kaldığınızı mı düşünüyorsunuz?

